

PWN Landdag 11 oktober 2016 te 's-Hertogenbosch

*Vernieuwing van de aandacht voor de mens onderweg,
naar het voorbeeld van de heilige Christoffel*

Korte inleiding

De PWN Landdag van het Pastoraat voor woonwagenbewoners, Sinti en Roma stond dit jaar in het teken van de zoektocht naar **24 helpers in de St.-Christoffelkring**. Waarom 24? 24 is twee maal twaalf (apostelen) en 24 juli is de naamdag van de heilige Christoffel. Op deze dag hoopte het PWN 24 mensen te ontvangen; het zijn er ruim dertig geworden.

Christoffel was de sterke man met staf die als een brug functioneerde en mensen overzette van de ene naar de andere kant van de rivier. Tegenwoordig kennen we Christoffel voornamelijk als patroon van de reizigers: velen hebben een medaille aan de autosleutelhanger om geluk af te roepen voor een goede reis.

Vandaag wordt aandacht gevraagd voor hele bevolkingsgroepen die de oversteek moeten maken naar Kerk en maatschappij. Tussenpersonen zijn nodig voor 'kleine kuddes' die zoeken naar een bestaan waarbij de eigenheid en identiteit niet hoeft te worden prijsgegeven.

Na een gebed voor de overledenen volgt de lezing Luc.12:32 met vers 32: 'Vrees niet, kleine kudde, want jullie Vader heeft jullie het koninkrijk willen schenken'.

Geen heden zonder verleden

Woonwagenbewoners zijn aan het begin van de vorige eeuw vaak door armoede of dakloosheid gaan rondtrekken om de kost te verdienen. Eerst als marskramer met een mand op de rug, daarna met een handkar, toen de hondenkar, gevolgd door een woonwagen voortgetrokken door een paard dat later vervangen werd door een auto. Sinti en Roma trokken al langer rond in Europa.

Van begin af aan werden deze rondreizenden verguisd vanwege 'overlast'. De Woonwagenwet van 1918 moet ze de weg wijzen naar verzamelplaatsen buiten de bebouwde kom, maar liever ziet de overheid hen terug de huizen in. Deze wet stond voor een groep Nederlanders die een eigen volk werd met een eigen cultuur binnen de Nederlandse grenzen. De 'reiziger om den brode in een woonwagen' was officieel geboren en werd in het wetboek aangeduid als een apart volk: de woonwagenbewoners.

Dit reizende volk gaat zich in de loop van de twintigste eeuw ontwikkelen en vormen.

Eenmaal in de woonwagons zijn zij niet meer te porren deze te verlaten. Tegen de verdrukking in houden de woonwagonsbewoners stand en komen op voor hun reizende bestaan. Er wordt onderling getrouwd, dat wil zeggen: een reiziger trouwt met een reiziger, niet overeenkomstig de Nederlandse wet maar volgens een nieuwe gewoonte van de reizigers zelf: het wegloophuwelijk. Het jonge stel blijft een nacht weg en keert de volgende dag als 'echtpaar' terug. De wederzijdse ouders zorgen vervolgens voor een woonwagen dicht bij die van hen.

De populatie woonwagonsbewoners groeit snel. Gezinnen tellen doorgaans een groot aantal kinderen.

Als de Tweede Wereldoorlog uitbreekt zoeken de meeste reizigers een veilig heenkomen in huizen of boerderijen, maar na de oorlog keert bijna iedereen weer terug naar de oude vertrouwde woonwagons en het reizende leven. Totdat de overheid in de jaren zestig een definitieve oplossing probeert te zoeken voor de integratie van deze groep in de samenleving. Vijftig grote centra verrijzen er door het land heen, meestal aan de rand van een stad of dorp, waarnaar toe alle reizigers worden verwezen. Er wordt een trekverbod ingesteld. Dit betekent dat de wagen een vaste standplaats krijgt. Dus, zo redeneert de overheid, als de wagen niet langer de functie heeft om mee rond te reizen, heeft het ook geen nut dat die blijft bestaan. Maar ook nu vechten de woonwagonsbewoners terug: voor hen is de woonwagen veel meer dan reizen alleen: het is hún woonvorm, hun leven.

Als blijkt dat het grotecentrale beleid niet de uiteindelijke oplossing brengt, komt de overheid met de wet van 1978: opheffing van de regionale centra en aanleggen van kleine centra met maximaal vijftien standplaatsen binnen de bebouwde kom. Met ook nu als doel de weg vrij te maken voor integratie van de woonwagonsbewoners in buurt en wijk om later in huizen te gaan wonen. In 1999 houdt de Woonwagonswet officieel op te bestaan, maar de reizigers overleven ook nu weer dit obstakel voor hun eigenheid. De wagen wordt nu 'hun' wagen en kan worden uitgebreid naar wens en vermogen. Er ontstaan dan ook prachtige exemplaren in de vorm van chalets. Maar belangrijker voor hen is dat de populatie niet uit elkaar valt en dat het leven in familiegroepen behouden blijft.

Terugkijkend hebben de woonwagonsbewoners gezegevierd. Als bevolkingsgroep zijn zij trouw gebleven aan hun vrijheid en hun levensstijl: bij elkaar blijven en niet opgaan in de grotere samenleving.

Kerk en parochie

In alle periodes en fases door de twintigste eeuw heen heeft de Kerk geprobeerd dicht bij die reiziger te blijven. Kloosters waar men in de reizende tijd kon aankloppen en bedevaartplaatsen voor bemoediging in moeilijke tijden. Op de grote centra liepen aalmoezeniers rond voor

de pastorale zorg, later op de kleinere centra waren het voornamelijk de vrouwelijke religieuzen en vrijwilligers. De tijd van 'pastoraat van de nabijheid'.

Totdat in de laatste decennia de overdracht naar de parochies in beeld komt. Voor veel parochies blijken woonwagonsbewoners, maar zeker ook de Sinti en Roma, buitenstaanders te zijn. Kleine bevolkingsgroepen in hun midden met een eigen bestaan en een eigen volksdevotionaliteit.

En hier gebeurt hetzelfde wat eerder in de maatschappij plaatsvond: reizigers, Sinti en Roma die gelovig zijn maar die onder geen beding op willen gaan in het parochieleven. Behoud van eigen identiteit, familiekring, eigen feesten en rituelen staat bij deze mensen voorop. Dat maakt het voor parochies niet gemakkelijker.

Hoe moet dit verder?

Hoe kan de ‘grotere kudde’ van parochianen/burgers verder met die aparte ‘kleine kuddes’ van woonwagenbewoners, Sinti en Roma?

Parochies ondergaan veranderingen, religieuzen minderen in aantal, vrijwilligers worden ouder, maar de reiziger blijft een reiziger ook al reist hij niet meer. Meer pastores, diakens en vrijwilligers zijn nodig om de in het algemeen gesloten bevolkingsgroepen hun eigen tradities en identiteit te laten behouden.

Daarom wordt gezocht naar ‘Christoffels’, mensen die zich vanuit een parochie of wellicht uit een van de bevolkingsgroepen zelf, willen verdiepen in elkaars achtergronden; die elkaar helpen en wederzijds begrip opbrengen voor ieders eigenheid. Waardoor mensen met een andere traditie, cultuur, taal en geloof niet op hoeven gaan in het grotere geheel van de samenleving of een parochie.

Voor de pastorale zorg betekent dit: invoelen van en inhaken op wat mensen samen willen beleven en vieren bij gelegenheden als doop, eerste communie en huwelijk, het gezamenlijk rouwen bij begrafenissen of het op bedevaart gaan.

Een Christoffel

- maakt geen verschil in de behandeling van (groepen van) mensen;
- is dienstbaar aan mensen uit alle bevolkingsgroepen;
- gaat uit van de vraag van woonwagenbewoners, Sinti en Roma;
- is als het ware een presentiewerker.

Een Christoffel is vaak een idealist die zijn idealen niet altijd kan delen. Zo’n idealist heeft mede-idealisten nodig om gezamenlijk doelen te bereiken. We spreken dan ook van een

Christoffelkring: een groep mensen, bruggenbouwers, die elkaar ondersteunen, bemoedigen en helpen het soms moeilijke werk onder de bevolkingsgroepen te (blijven) verrichten.

Christoffels komen regelmatig bij elkaar om hun idealen te delen, energie op te doen en elkaar te sterken in het geloof.

Powerpoints

1. Er is door Jan van der Zandt m.s.c. en H el ne van Hout een powerpoint samengesteld met als titel **Op zoek naar Christoffels**. In de inleiding wordt aangegeven waarom deze powerpoint is gemaakt en past binnen het beleid van de instelling PWN. Samen vieren, verbondenheid, geloven en dienstbaarheid komen erin tot uiting.

2. In de namiddag geeft een powerpointpresentatie een impressie van de jaarlijkse **Sintibedevaart naar de Kapel in ’t Zand** te Roermond, met eigen vieringen zoals de nachtelijke gebedsdienst, de openingsviering in de Kapel in ’t Zand, de wagen- en familiezegening, het kruisweggebed, de afsluitende eucharistieviering in de openlucht en de culturele avonden. Bij alle vieringen, herdenkingen en evenementen neemt de traditionele Sintimuziek een belangrijke plaats in.

Afsluiting

Jan van der Zandt m.s.c. is trots op het aantal belangstellenden voor deze PWN Landdag. Het vormt de aanleiding om in de komende maanden het idee van de Christoffelkring verder uit te werken.